

wypełnianie się zapowiedzi przyszłych wydarzeń na ziemski Kościół jako organizację.

Apostołowie jednak ... sprzeciwiali się tego typu zinstytucjonalizowaniu – nigdy nie ustanowili żadnej struktury ponad poziom lokalny, nie tolerowali lokalnych struktur dających poczucie tożsamości.(1 Kor 1,11-17)

4. Formalne spotkania (XVI w.)

Reformatorzy wieku XVI (Luter, Kalwin, Zwingli, Cranmer, itd.) nigdy nie zreformowali struktury kościoła. Koncentrowali się na doktrynie zbawienia. Tylko anabaptyści usiłowali zreformować definicję kościoła. Jest ona obecna dzisiaj w przekonaniach członków kościołów braterskich, amiszów i menonitów; taką mają też niektórzy chrześcijanie ewangeliczni – a sednem jej jest widzenie kościoła tak, jak uczy Biblia: kościół to ludzie wierzący. Reformatorzy osłabli kler, bo wierzyli w kapłaństwo wierzących, jednak ich następcy szli w kierunku wyznaczania pastorów i kapłanów, co spowodowało się do zaistnienia dwóch kategorii chrześcijan. Reformatorzy byli kaznodziejami i nauczycielami. Ludzie zaczęli gromadzić się wokół nich regularnie w niedziele rano. Takie zgromadzenia zaczęło się nazywać „kościółem” – czymś, co nie pochodziło ani ze wschodniego prawosławia, ani z rzymskiego katolicyzmu.

Apostołowie jednak ... choć zachęcali wierzących, by spotykali się (Hbr 10,24-25), to po to, by „pobudzali do miłości i dobrych uczynków”. Spotkania te nie były nigdy zinstytucjonalizowane. Przykładem jest napomnienie Pawła odnośnie nieprawidłowości na spotkaniach kościoła w Koryncie: „*Kiedy się przeto zgromadzi cały kościół*”. Wynika z tego,

że „zbieranie się razem” było czymś, co kościół miał robić, a nie, czym był. „Kościół” był czymś innym niż samo zebranie.

Apostołowie mówili o wielu rzeczach, jakie kościół miał robić. Również gromadzić się, (Hbr 10,24-25), ale na tym sprawa się nie kończyła. Mieli kochać się nawzajem (1 Kor 13, 1 J 4), wyposażać się nawzajem do służby (Ef 4,11-12), nosić brzemiona jedni drugich (Ga 6,2), trwać w ewangelii, pomagać sobie w dyscyplinie (1 Kor 15,1-7) – to tylko kilka przykładów. Żaden z nich nie wymaga od nas definiowania kościoła jako spotkania.

PYTANIA I ODPOWIEDZI

P: *Jak doszło do powstania kościoła instytucjonalnego, który obserwujemy i do którego przyłączamy się w dzisiejszych czasach?*

O: W skrócie: stworzył go Konstantyn, scementował Augustyn, zaadaptowali go reformatorzy. A współcześni? Kontynuują go (lub kontynuują adaptując).

P: *Jakie są kluczowe elementy kościoła instytucjonalnego?*

O: Kościół jako instytucja doprowadził do powstania (1) kleru, (2) budynków (sanktuaria albo miejsca święte), (3) organizacji i (4) formalnych spotkań.

P: *Czym różni się historycznie powstały kościół instytucjonalny od kościoła pokazanego w Nowym Testamencie?*

O: Apostołowie oponowali przeciw tworzeniu kleru, budynków i organizacji jako części kościoła. Wykorzystywali spotkania nie do definiowania kościoła, ale widzieli je jako możliwość pobudzania się do wzajemnej miłości i do dobrych czynów. „Kościół” w Nowym Testamencie to kolektywny termin oznaczający wierzących.

Skąd wziął się instytucjonalny lokalny kościół?

dr David A. DeWitt

Aleksander Gillner

- *Jak doszło do powstania kościoła instytucjonalnego, z jakim mamy do czynienia w dzisiejszych czasach?*
- *Jakie są kluczowe elementy kościoła instytucjonalnego?*
- *Czym różni się historycznie powstały kościół instytucjonalny od kościoła pokazanego w Nowym Testamencie?*

Instytucja to sformalizowany układ międzyludzki o charakterze publicznym zajmujący się określonym zakresem spraw, a instytucjonalizować znaczy przekształcać lub włączać coś w sformalizowany system.

Historia pokazuje wielką miłość ludzkości do instytucji. Naszymi bohaterami czynimy ludzi, którzy tworzyli instytucje, kierowali nimi lub też podbijali je. Posługujemy się nimi w celu kontrolowania innych, mierzenia, nadawania znaczenia i wzmacniania bezpieczeństwa. Instytucje są wytworem ludzkiej twórczej wyobraźni (zwierzęta nie tworzą instytucji). Nie istnieją one fizycznie, ale jedynie w naszej ludzkiej wyobraźni. Stwarzamy fizyczne rzeczy, które mają im służyć i reprezentować je – budynki, zarządy, strategie, kodeksy wartości, papiery firmowe, itp.

Instytucjom trzeba służyć (obsługiwać je, utrzymywać, rozwijać). „Żyją” własnym życiem, mają swój charakter, stawiają swoim ludziom

wymagania. Często traktowane są jako coś ważniejszego od jednostki, jako że istnieją po to, by trwać dłużej niż jednostki. Stąd mamy państwa, uniwersytety, drużyny sportowe, firmy i ... kościoły. Jedyne dwie instytucje dotyczące nas dzisiaj a założone przez Boga to małżeństwo oraz władze państwowe.

Kościół w pojęciu apostołów

Słowo „kościół” było używane przez apostołów jako termin oznaczający wierzących w liczbie mnogiej. Jego synonimy to „święci” (Rz 1,7), „uczniowie” (Dz 9,26) i „chrześcijanie” (Dz 11,26). Był to termin używany w stosunku do wierzących. „Kościół” w języku greckim to *ecclesia*. Pochodzi od słowa *ec*, co znaczy „pochodzący z” (wywodzi się od tego ang. „exit”=wyjść) i *coleo*, co znaczy „powołać” Tak więc kościół to powołani ludzie. Apostołowie używali słowa *ecclesia* w stosunku do: [1] wszystkich wierzących w tamtych czasach (Ef 5,23). [2] wierzących z jakiegoś większego regionu (Dz 8,3; 9,31) [3] wierzących z jednego miasta (1 Kor 1,2), [4] nieregularnych zgromadzeń ludzi wierzących (Dz 15,22) i [5] wierzących, którzy spotykali się w czyimś domu (Filemona 2).

Jak kościół stał się instytucją?

Kościół nigdy nie został zinstytucjonalizowany przez apostołów. Co więcej, potępiali oni wszystkie wysiłki zmierzające w tym kierunku. Mimo to jednak, kiedy tylko zeszli ze sceny, słowo „kościół” stało się terminem oznaczającym instytucję. Doszło do tego czterema dającymi się wyodrębnić etapami, mianowicie przez definiowanie kościoła w znaczeniu: (1) kleru, (2) budynku, (3) organizacji i (4) spotkań.

1. Kler (wiek III)

Cyprian (biskup Kartaginy 248-258 A.D.) nazwał kościołem unię biskupów kierowanych przez biskupa większego miasta. Było to rozwinięcie wysiłków Ignacego (w roku 110), który promował lojalność jednemu lokalnemu biskupowi. Potrzebę taką stworzył Orygenes (185-254), który uczył alegorycznej interpretacji Biblii, a na tym znał się tylko kler. [Alegoryczny to „posiadający ukryte duchowe znaczenie przewyższające dosłowny sens świętego tekstu” {Webster’s Ninth New College Dictionary, 1990, s. 71}]

Kiedy Konstantyn Edyktom Mediolańskim (313) uczynił chrześcijaństwo religią panującą, umocniła się władza i pozycja kleru w kościele. Kler był (wyższą) kategorią chrześcijan (kapłani) reprezentującą innych chrześcijan przed Bogiem.

Apostołowie jednak ... potępiali takie podejście. Oczywiście, w kościele Nowego Testamentu byli różnego rodzaju liderzy, zależnie od tego, jakie posiadali dary (Ef 4,11-12). Nigdy jednak nie ustanowili pojedynczego lidera dla kościoła lokalnego (Flp 1,1) i sprzeciwiali się każdemu, kto pragnął „być pierwszym między nimi” (3 J 9).

Zamiast tego głosili, że każdy wierzący jest kapłanem, co zupełnie eliminuje koncepcję dwóch kategorii wierzących (1 Pt 2,9 i Ap 1,6).

2. „Kościół” – budynki (IV w.)

Konstantyn (imperator Rzymu w latach 312-337 A.D.) zapoczątkował pojmowanie kościoła jako budynku. Istniały niewątpliwie małe budowle wzniesione przez chrześcijan przed Konstantynem, szczególnie w takich znaczących miejscach jak dom św. Piotra w Kafarnaum i Ogród Grobu w Jerozolimie. Nie ma jednak

dowodów, że te budowle nazywane kościołami miały znaczenie w definiowaniu słowa „kościół”. Kiedy Konstantyn przyjął chrześcijaństwo w roku 312 zainicjował powstawanie budynków kościelnych na całym terenie Imperium wzorowanych na prostokątnych bazylikach – budynkach służb państwowych. Jego matka Helena podróżowała po Palestynie i Synaju i budowała tam obiekty zwane kościołami.

Apostołowie jednak ... nigdy nie wznosili budynków. Niektórzy mówią, że z powodu prześladowań i braku środków. Jest to jednak mało prawdopodobne. Wręcz odwrotnie: uczniowie stale koncentrowali się na tym, co ważne, na czym zależało Chrystusowi budującemu przez nich Jego kościół - mimo prześladowań (Dz 4,18-20) i braku pieniędzy (Dz 4,32-35).

Apostołowie postrzegali kościół jako coś, co buduje Chrystus, a nie oni sami (Mt 16,18; Dz 2,39).

Materialne budynki stawiali wyznawcy religii pogańskich i nie brano pod uwagę tej formy jako odpowiedniej dla chrześcijaństwa (Dz 7,47nn; 17,24).

3. Organizacja (wiek V)

Konstantyn zrobił z kościoła sformalizowaną organizację. Teologiczne ramy dał tej instytucji Augustyn (354-430). W swoim „Mieście Bożym” Augustyn opisał kościół w terminach zinstytucjonalizowanej organizacji opartej **nie** na modelu apostoelskim opisanym w Nowym Testamencie, **ale** na starotestamentowym narodzie Izraela z jego kapłanami, świątynią - budowlą i państwowością. Doszedł do tego alegoryzując ST. Zignorował przy tym zapowiedzianą tam przyszłość Izraela, przenosząc